

Kterak naučítei gramatickou kategorii čísla

A. Algoritmus

- vyjadřuje význam
 - a) jednoho kusu (1 rohlík) ... jednotné číslo
 - b) dvou a více kusů (2 rohlíky) ... množné číslo
- vyjadřuje shodu se shodným přívlastkem (pozor na relikty duálu u částí lidského těla)
 - a) jeden křupavý rohlík, jedním křupavým rohlíkem jednotné číslo
 - b) dva křupavé rohlíky, dvou křupavých rohlíků ...množné číslo
- vyjadřuje shodu s přísudkem (ideálně v minulém čase)
 - a) jeden křupavý rohlík ležel na stole ...jednotné číslo
 - b) dva křupavé rohlíky ležely na stole ... množné číslo
- u sloves
 - a) podmětem je sám mluvčí (já), jeden adresát jeho projevu (ty/ vy při vykání), nějaká třetí osoba (on, ona, ono) ... jednotné číslo
 - b) podmětem je skupina, do níž patří mluvčí (my), skupina adresátů jeho/ jejich projevu (vy), jiná skupina (oni, ony, ona) ...množné číslo

B. Zvláštnosti při vyjadřování čísla

podstatná jména konkrétní a abstraktní

- podstatná jména konkrétní – pojmenovávají osoby, zvířata a věci (mohu si na ně sáhnout): *Pavel, zedník, krtek, lopata*
- podstatná jména abstraktní – pojmenovávají děje, jevy, vlastnosti (nemohu si na ně sáhnout): *běh, praní, hrom, radost, chudoba*

podstatná jména hromadná, pomnožná a látková

- podstatná jména hromadná - jménem v jednotném čísle vyjadřují počet více osob, zvířat, věcí: *vojsko, kamení, mládež, lidstvo*, plurál nese změnu významu, nikoliv nutně z hlediska počtu: *dvě nepřátelská vojska*, tj. dva druhy vojska, neznamená nutně vyšší počet vojáků ve srovnání s vojskem jediným; *dvojí mládež* - povšimněte si tendence k druhovosti významu plurálu - nebo se neuzívá: **lidstva*, i když formálně jde utvořit
- podstatná jména pomnožná – mají jen tvar množného čísla pro počet 1 i více než jedna: *dveře, housle, Čechy*, počítáme je pomocí druhových číslovek: *dvoje housle*; pozor, nepatří sem: *troje boty*, v tom děti často chybují
- podstatná jména látková - označují materiál, potravinu, surovinu, plurál normálně tvoří, ale s významovým posunem k druhovosti: *mouka* → *mouky*, tj. dva, ...druhy – polohrubá, hladká, kaštanová, žitná, ... nebo dvě balení)

podstatná jména obecná a vlastní

- podstatná jména obecná – označují jakoukoli osobu, zvíře nebo věc bez záměru vyjádřit jejich jedinečnost: *syn, tchoř, máslo*. Pokud mají tento příznak získat, musí do-

stat konkrétní jméno: *syn Petr, rostlinné máslo Alfa*, nebo vyjádříme jejich posesivní vztah k nějaké osobě s různou mírou přesnosti a zapojení kontextu či konsituace při jejich identifikaci: *Petrův syn, otcův nejmilejší syn, jeho syn*, v grafice je poznáme podle malého počátečního písmena

- podstatná jména vlastní – označují konkrétní osobu, zvíře nebo věc se záměrem vyjádřit jejich jedinečnost s různou mírou přesnosti a zapojení kontextu či konsituace při jejich identifikaci: *Jana, Jana Francová, Karel IV., Jan z Jenštejna, arcibiskup Jan z Jenštejna, naše Pavla, Křesadlovi, Křesadlovi z Týnce, Orlice, Tichá Orlice, Svatý otec, Panna orleánská*, v grafice je poznáme podle velkého počátečního písmena

C. Praktická tabulka k rozřazování substantiv

	konkr.	abstrakt.	hromadná	pomnožná	látková	obecná	vlastní
mléko							
kleště							
Louny							
klenba							
Pustevny							
cukr							
Praha							
smažení							
zloba							

Metodické poznámky: Žák komentuje nahlas práci při rozřazování substantiv k jednotlivým kategoriím takto:

A je/ není konkrétní, proto není/ je abstraktní; je/není hromadné;(a proto) je/ není pomnožné, je/ není látkové; je/ není obecné, proto není/ je vlastní.

Kvůli rychlosti opravování žákům vnutíme jednotný způsob zápisu do tabulky.

	K	A	H	P	L	O	V
ucho	/	-	-	-	-	/	-